

Fernanda Torres

Final

Traducere din portugheză și note de
Cristina Bugheanu

ÁLVARO

* 26 septembrie 1929

† 30 aprilie 2014

Fie ca portughezul infam care a inventat felul ăsta jalnic de a pava străzile să aibă parte de o moarte lentă. Blestemat să fie Manuel I cu liota lui de generali de teapa lui Eusébio¹. Bucăți neregulate de piatră sparte cu mâna. Cu mâna! Sigur că s-au desprins, chiar nimeni nu a băgat de seamă că s-au desprins? Negru, alb, negru, alb, undele mării de la Copacabana. La ce îmi trebuie mie undele mării de la Copacabana? Dați-mi un pavaj neted, fără proeminențe calcaroase. Mozaic idiot. Mania asta a mozaicului. Toarnă ciment pe deasupra și netezește. Gaură, crater, piatră lipsă, canale-capcană. După șaptezeci de ani, viața se transformă într-o nesfârșită cursă cu obstacole.

Cea mai mare amenințare pentru un bătrân e să cadă. „Bătrân“, odios cuvânt. Mai rău de atât nu sună decât „vârsta a treia“. Căzătura face diferența între bătrânețe și senilitate extremă. Prăbușirea distruge legătura dintre

¹ Pavarea drumurilor a început în Portugalia pe la 1500, pe vremea regelui Manuel I. Ceea ce se numește *calçada portuguesa* („pavajul portughez“) e un mozaic alb-negru, din piatră calcaroasă. În forma cunoscută azi, acest gen de pavaj a apărut la 1842, sub comanda generalului-locotenent Eusébio Pinheiro Furtado, la care autoarea face aluzie.

cap și picioare. Adio, corp! Acasă, merg ținându-mă de balustradă, dibui mobila și pereții și fac baie stând jos. De la fotoliu la fereastră, de la fereastră la pat, de la pat la fotoliu, de la fotoliu la fereastră.

Uite, iarăși pietricica aia înșelătoare vrea să mă dărâme. O să cad într-o zi, dar nu azi.

Într-o zi. Ziua aia a fost demult. Am dat peste Ribeiro pe Francisco Sá, nu ne văzuserăm de ceva vreme, mi-a spus că trebuie să ne întâlnim „zilele astea”. A murit a doua zi. Caju² arăta groaznic cu furnalul acela ca la Auschwitz. Mormintele parcă se topeau. Mi s-a făcut rău la crematoriu, au crezut că e din cauza emoțiilor. Era și asta un motiv. Ribeiro era nemaipomenit. A jucat volei până în ultima seară, a plecat de pe plajă și și-a dat ultima suflare în baie, în urma unui infarct fulgerător. Nu mai am prieteni în viață, Ribeiro era ultimul. Eram sigur că mă va îngropa, el alerga, înota, s-a lăsat de fumat la patruzeci de ani și nu și-a acceptat impotența. Sora lui crede că moartea i se trage de la Viagra. Ribeiro s-a culcat cu multe femei, se mândrea cu asta.

Înainte a fost Sílvio. Sau Ciro? Nu, Ciro a fost primul bolnav de cancer, înainte a fost Neto și a nevestii. Neto nu o suporta pe Célia, dar a murit la un an după ea. E de înțeles. Célia era insuportabilă, iar după ce a îmbătrânit s-a transformat într-o femeie ursuză, posacă și urâtă. Neto n-a suportat tăcerea.

Și când te gândești că Célia a fost o iubită focoasă... Ar fi trebuit să moară atunci, la apogeu. Dacă Neto ar fi știut asta, n-ar fi jelit atâta la altar. Bărbații sunt ființe tare proaste.

Sílvio a murit într-o zi de februarie, în timpul carnavalului. Distracția a început vineri și a ținut-o așa zece zile în șir. Duminica următoare, a lăsat trei prostituate în apartamentul lui și a plecat să mai cumpere prafuri, le-a amestecat, dar inima nu i-a mai rezistat. L-au găsit căzut pe stradă în cartierul Lapa, aproape de șoseaua Mem de Sá, cu un tub de clorură de etil în mână și cinci grame de cocaină în buzunar. Sílvio bea, bineînțeles, dar când a ajuns la menopauză, știu că se numește andropauză, însă nu-mi place acest cuvânt; nici a face degețica, e o vorbă absolut oribilă, mai bine a o freca, valabilă pentru ambele sexe; în fine, a ajuns la menopauză și s-a distrus. A cunoscut două tipe tinerele din sud, destrăbălate, traficante, și a devenit sclavul lor. Am încetat să ne mai vedem cu sudistele care l-au scos din circuit. Dumnezeu a trimis două diavolițe să-l bage în pământ. A fost ca un blestem. În ce an s-a întâmplat asta? Nu mai știu, au fost atâția: ani și prieteni.

Nu îmi lua mult să merg de la mine de-acasă la cabinetul lui Mattos; Mattos e medicul meu de familie, făceam zece minute pe jos până la el. Acum fac patruzeci. Mersul a încetat să mai fie un act inconștient. Sunt atent la pași, la genunchi, la drum. Mă dor toate, din cele mai felurite motive, toate câte au venit odată cu bătrânețea. Mattos m-a trimis la peste zece specialiști. Unul vrea să îmi opereze cataracta, altul vezica, toți mă îndoapă cu medicamente. Doctorul Rudolf e de părere că venele mele nu mai suportă presiunea sângelui, plănuiește să îmi bage canule în femur și în aortă. Stau liniștit, mă prefac că nu e vorba despre mine. Sunt cam nevrotici medicii ăștia, niște îngâmfați, niște brute. Aș vrea să-l văd pe unul dintre ei înfruntând bisturiul.

² Cimitir din Rio de Janeiro.

Hopa! Fecale de câine. Ca și când nu ar fi de-ajuns. În blocul meu e o doamnă care are niște pechinezi isterici, ce latră pițigăiat. La fiecare sfârșit de săptămână, pleacă de acasă și își lasă bestiile închise în camera de serviciu. Urlă de singurătate. O să o denunț și pe vrăjitoarea de la 704 pentru maltratare. Cred că e umilitor să strângi fecale cu pungața. Înțeleg că o lasă acolo, dar nu accept să-și bată joc de un câine în apartament.

Îmi pare rău de toate animalele de companie pe care le-am avut. Nefericite, neîngrijite, murdare. Patru câini și o pisică. Primul a murit de bătrânețe, orb, olog și puturos. Pisoii au fost făcuți bucățele de tata, avea un puternic complex Oedip, era îndrăgostit de mama. Ceilalți căței s-au stins din diverse motive, toate îngrozitoare: răpciugă, tumoare, otrăvă. Mama a împrăștiat otrăvă pentru șobolani prin grădină și a uitat să-l lege pe Boris. Nu am mai avut niciodată încredere în ea. Mama curăța ziarul pe care stătea câinele, îi schimba apa, îl ducea la veterinar, a plâns de parcă și-ar fi pierdut un fiu, dar chiar și așa, tot n-am iertat-o.

Nu există nimic mai egoist decât copiii. Nu-i suport pe nepoții mei. Locuiesc departe, cu atât mai bine pentru ei. Sunt zgomotoși și egoiști. Am iubit-o pe fiica mea până a împlinit cinci ani, apoi nu i-am mai suportat isteria, pe-a nevastă-mii cu ea, pe-a ei cu menajerele. Făceam orice pentru a nu fi nevoit să mă întorc acasă. Cred că am avut o aventură cu Marília doar ca să am unde să mă duc după serviciu. Adoram apartamentul Maríliei, rămâneam acolo până pe la zece, bând și auzind fără să ascult conversația ei superficială.

Pentru mine nu era vorba despre sex, o făceam mai mult pentru ea. Ceea ce-mi plăcea era casa micuță, dar

foarte plăcută, în Grădina Botanică, care avea o porțiune de pământ unde ea creștea niște broaște-țestoase.

Nu am fost niciodată atras de nebunii. Îmi plăceau momentele acelea, dar îmi era lene să iau vreo inițiativă. Iar femeile, în mod invariabil, aruncă în spinarea bărbatului obligația de a lua inițiativa. Cum eu nu o făceam niciodată, aventura dura doar atât cât exista seducția.

Căsătoria e starea civilă cea mai potrivită pentru bărbații cărora, la fel ca mine, nu le place să locuiască împreună cu alți oameni. Nu e nimic mai epuizant decât să administrezi întâlniri și așteptări. O căsătorie proastă poate să fie perfectă pentru ambele părți, iar a mea chiar așa a fost. Irene s-a abținut de la ispite, și eu la fel, trăiam confortabil în dormitoare separate, totul foarte trist și civilizat. Într-o zi, și-a dat seama că îmbătrânirea, că aceea era ultima ei șansă de a se fute, de a se bucura, de a iubi nebunește, de a face lucrurile alea despre care cred femeile că există. Mă îndoiesc de faptul că adolescența Ritei a fost ceea ce a dăruit verticalitatea lui Irene. S-a înscris într-un grup de analiză și l-a întâlnit pe Jairo, directorul clubului; a fost cumplit. Niciun bărbat nu se împacă bine cu ideea că i se pun coarne. A trebuit să încetez să mai înot în piscină, îmi plăcea mult piscina aia, dar ea era titulara.

Irene a regretat, dar mult prea târziu. Eu m-am trezit singur și nevinovat, pentru că ea a fost cea care m-a părăsit, și chiar am devenit interesat de alte două fete, complet diferite de Irene, care a fost lăsată cu buza umflată și n-a mai avut niciodată pe nimeni după managerul clubului. El era însurat, și după o lună deja nu-i mai răspundea la telefon. Femeile sunt naive. Nu ne-am mai văzut de treizeci de ani, am stat împreună cincisprezece.

Am început să fiu impotent cu Aurora, a doua nevastă pe care mi-am luat-o după Irene. Ba nu, deja nu mai funcționez bine cu Irene, dar cu Aurora a fost definitiv. Am suferit vreo câțiva ani, apoi m-am liniștit. Adio, hormoni, adio, femei, adio, liniște apăsătoare în dormitor, adio, ochi pioși. O să fiu ca un călugăr franciscan. Călugăr și satir.

Tata era la fel ca Ribeiro, nu își accepta impotența. Îmi amintesc că odată, de Paște, când el și mama radiau, am întrebat care era secretul. Tata a bătut-o cu mâna pe picior pe mama și a spus că vitamina lui e „femeia asta de aici”. M-am simțit mândru de ei. Când a împlinit șaptezeci și cinci de ani, mama m-a chemat într-un colț și mi-a zis că nu mai suportă să încerce să facă scula tatei să se întărească. Era prea multă muncă, era obosită, se simțea obligată, nu mai voia. A ajuns să-i spună să-și găsească alta, că nu o deranja, dar el a sărit în sus. M-am simțit foarte stânjenit de conversația aia, Irene era pe punctul de a face o criză, iar eu întotdeauna am fost împotriva ideii ca mama și tata să discute cu copiii despre sex. Voia să-l conving să o lase în pace.

Am deschis ușa dormitorului, totul era întunecat, iar el stătea în pat prost dispus. L-am întrebat cum îi mai merge și a răspuns că prost, foarte prost: mama avea o aventură cu un agent de asigurări. Înnebunise. Scleroza l-a transformat pe tata într-un bărbat paranoic, gelos și delirant, care își acuza soția că i-a pus coarne cu o listă lungă de bărbați pe care îi cunoșteau de când se căsătoriseră. Pe ea, care și-a păstrat virginitatea și nu a îndrăznit niciodată să se uite la nimeni. El ținea o armă în casă și a început să-mi spună că-i va trage un glonț în cap mamei și apoi se va sinucide. Am aruncat pistolul în mare.

Am adus-o să locuiască împreună cu mine, ceea ce a agravat nemulțumirea lui Irene. Am devenit un paratrăsnit pentru probleme familiale, Rita a rămas repetentă, bucătăreasa a plecat, ultimul câine a turbat, s-a spart o țevă în baie, toate au ieșit pe dos. L-am internat pe bătrân într-un azil în Maricá, unde a murit convins că a trăit cincizeci și nouă de ani cu o adulteră compulsivă. Irene ar fi trebuit să se fi căsătorit cu el. Și-ar fi tras-o până în ziua de azi.

Uite bicicleta! Toți bicicliștii sunt niște criminali, sinucigași și asasini.

Mă uit în oglindă și o văd pe mătușa Suzel. Estrogenul, mi-a explicat Mattos, îi face pe bătrâni să aibă fețe de babe și pe bătrâne să aibă fețe de moși. Mătușa Suzel a murit singură și virgină la optzeci și șase de ani, dintre care douăzeci și șase și i-a petrecut agitând aerul cald din cartierul Andaraí cu evantaiul și repetând că vrea să moară. Îți venea să-i îndeplinești dorința. Într-o seară, Suzel a căzut pe scări — lovitura — și nu și-a mai revenit niciodată. Locuia cu o nepoată într-un bloc de trei etaje fără lift. Azi mă vizitează în oglindă.

Semaforul e roșu, nu vine nicio mașină, dar nu vreau să risc să mă calce. Aștept verdele ca un german civilizat. Căldură sudaneză. Am prăjit multe ouă pe pietrele din Penha³ în copilărie. Rio a fost întotdeauna călduros, nu e nicio noutate, nu are nicio treabă cu prostiile ălor de la Greenpeace. De când mă știu, se spune că lumea o să se sfârșască de mâna omului.

Îmi amintesc vag efectele testosteronului. Nu mai știu cum e să fii tânăr, e ca și cum aș vorbi despre o altă

³ Cartier din Rio de Janeiro.

persoană. N-am fost niciodată prea activ. Eu și Ribeiro ieșeam mult, beam mult prea mult. Am devenit o pasăre de noapte, m-am îngrășat, am făcut o burtă mare, susținută de două gambe subțiri și un gât scurt care se potrivește cu chelia lucioasă.

Dar nu pot spune același lucru și despre Ribeiro, el ieșea din clubul de noapte și se ducea direct pe plajă, dormea doar după ce alerga de la Postul 1 la 6, dus-întors, fără oprire. Și-a pierdut părul mult mai târziu, ceea ce i-a permis să joace rolul lui Don Juan de pe faleză câțiva ani în plus. Ribeiro nu s-a însurat, era profesor de educație fizică și avea o fixație pentru eleve de șaptesprezece ani, a ajuns chiar să ia bătaie de la un tată. Azi ar fi arestat. Mereu am crezut că Ribeiro e nemuritor. Nimeni nu e.

Oare cine ar veni la înmormântarea mea?

M-am însurat după Ciro și am fost unul dintre ultimii care au divorțat. În zece ani toți au făcut la fel. Neto, nu. Neto a înfruntat-o pe Célio până la final. Săracul, n-a știut niciodată cum e să stai în baie cu ușa deschisă, să dormi cu televizorul aprins, să fumezi în dormitor, să mănânci în pat și să nu trebuiască să discuți și nici să te uiți la telenovele.

Cred că Neto a stat căsătorit pentru că era mulatru. Mi-e teamă să-mi spun părerea despre culoarea pielii oamenilor. Până și Monteiro Lobato⁴, care e Monteiro Lobato, a fost calificat drept rasist. Dar Neto, pentru că era mulatru (merit să fiu ars pe rug împreună cu Vicontele de Sabugosa⁵ pentru ce am spus), a încercat mereu să

pară distins. Era convins de statutul pe care ți-l conferea căsătoria. Nu-l condamna, chiar îl înțelegea. E rasism? O fi, să-l ia naiba pe Zumbi⁶! Lui Silvio, care era polonez, un chel arian, nu-i păsa absolut deloc de ce credeau ceilalți despre el. Cred că are sens.

M-am obișnuit repede cu viața de burlac, m-am mutat într-o dărăpănătură mai ascunsă, pe strada Hilário de Gouveia. Irene a rămas cu casa, iar eu, cu mașina. Mă culcam cu Aurora și cu cealaltă în *Chevette*-ul albastru metalic. Acolo, în Barra da Tijuca, pe vremea când încă era un teren pustiu. La întoarcere, ne opream la unul dintre motelurile alea și ne uitam la un film porno. Când reușeam, repetam faza. Încă îmi mai plăceau perversitățile pe vremea aia, chiar dacă deveneam impotent.

Femeile m-au făcut să-mi pierd interesul. Enervante, plângăcioase, neputincioase, adoră să arunce vina pentru nefericirea lor pe cine le e alături. Niciodată nu le-am dat nas. Așteaptă să te vâți puțin ca să-ți trântescă trei pagini de romane siropoase la ureche. Cât de mult vorbesc, Dumnezeu, nu se mai satură să trântescă! Apoi încep cu plânsetele, ca să-i fie prostului milă de ele. Nu-mi plac femeile. Cu alte cuvinte, nu-mi place de nimeni.

Îmi plăcea de Neto, de Ciro, de Silvio și de Ribeiro. Bărbații nu vorbesc, fiecare spune câte o imbecilitate oarecare, râdem, dăm ceva pe gât și gata, a fost o noapte nemaipomenită. Femeile caută mereu o ocazie specială.

Hopa, e verde. La semaforul ăsta durează o eternitate să se facă verde și două secunde să se facă roșu. Pornesc, la fel de sprinten ca țestoasele Maríliei. Nu pot să cred, deja e intermitent?... Roșu! Ce spuneam eu? Încă mai

⁴ Important scriitor modernist de origine braziliană, cunoscut mai ales pentru cărțile sale pentru copii.

⁵ Personaj din seria pentru copii *Sítio do Picapau Amarelo*, creat de Monteiro Lobato.

⁶ Lider al mișcării de eliberare a sclavilor de origine africană, în Brazilia.

am o treime din trecerea de pietoni și porcăria asta se face roșu? Cu cine au calculat timpul ăsta? Cu Speedy Gonzáles? Ce? O să treci peste mine? Treci, nenorocitul, rupe-mi genunchiul în două cu botul mașinii. Am priceput deja că vrei să treci, băiețel! Într-o zi o să îmbătrânești și un individ grăbit o să-ți rupă piciorul în bucățele, iar tu o să-ți petreci restul zilelor cu șoldul așa, fiindu-ți frică să traversezi pe la colțul străzii. Groapă, trotuar înalt, duhoare, argentinieni.

Nu citesc ziarul, nu citesc reviste, nu citesc deloc. Nici nu mai văd bine. Mă uit doar la televizor. Toată ziua fotbal. Ador talk-show-urile.

Am rămas la casete video, ba nu, am un DVD pe care mi l-au oferit cadou cu televizorul de patruzeci de inchi, dar nu m-am descurcat niciodată cu telecomanda. Înainte închiriam un film pe drum când mă întorceam de la Mattos, dar au închis magazinul. Nu i-am simțit lipsa.

Am avut norocul să îmbătrânesc fumând.

Nu sortez gunoiul, nu reciclez, arunc mucuri de țigară în toaletă, folosesc spray-uri, fac băi lungi și fierbinți și mă spăl pe dinți cu apa curgând. Să se ducă dracului toată lumea! Nu o să fiu aici să mai văd și asta.

Nu mai votez de treisprezece ani, nu sunt responsabil pentru nenorocirea din jur.

Ocolirea lucrărilor. Cât de mult le place șantierul! Deșeuri în mijlocul străzii, mașinile alea trecând ca la raliuri, oare nu mă văd că sunt aici? Pickhammer. Pickhammer. Pickhammer. Cum le suportă nefericitul ăla? O să moară de tânăr. Nu are ce să piardă, pe naiba, ceva tot o să piardă; nu știu ce, dar e musai. Nu m-am gândit niciodată la moarte ca la o posibilitate. Nu că aș fi atașat

de ceva anume în viață, dar moartea nu există. Moartea e o boală cronică.

Îmi aduc aminte că, pe când eram tânăr, am văzut mâna lui Sílvio tremurând și am crezut că e de la mahmureală. Dar Ribeiro l-a auzit pe fiul lui Sílvio la înmormântare zicând că deja era Parkinson. Inácio a povestit că tatăl lui a continuat să-și tortureze victimele, suferind în mâinile sudistelor, dar a reușit să-și schimbe rutina tratamentului, numele, numărul apartamentului. Sílvio era slab, elegant și rău. Foarte rău. Un nemernic. S-a sinucis atunci, la carnaval. Sunt multe moduri prin care poți face asta.

Femeile nu se țineau după el. Dar era suficient să schimbe două vorbe cu Sílvio ca să-i cadă înnebunite la picioare. Iar el se juca întruna cu ele, le telefona, apoi nu le mai suna, se prefăcea că are pe altele, se purta urât în zilele lor de naștere. Femeile adoră să fie chinuite.

Asta a fost la început. La treizeci și doi de ani, Sílvio s-a însurat cu Norma și vânătoarea a încetat. Dar au venit copiii, Norma a făcut o depresie postnatală la a doua naștere și a devenit insuportabilă. Pe deasupra, soacra lui Sílvio s-a mutat la ei. Casa s-a transformat într-un Zid al Plângerii. Era smiorcăit, telenovelă seara, iar copiii îi ocupau toată ziua: baia copiilor, piureul copiilor, joaca lor, mucii lor, școala lor, caca lor. Și-a pierdut răbdarea, l-a trimis pe cel mare la un internat în Petrópolis, de unde ieșea doar ca să se distreze de Crăciun, a pus-o pe soacră-sa să aibă grijă de cel mic, și-a luat la revedere de la Norma și a plecat la garsoniera pe care o avea în cartierul Glória. Sílvio nu era bogat, dar nici sărac. Nici n-a desfăcut bagajele și deja și-a chemat trei fete, asta în ziua mutării. Lui Sílvio îi plăceau orgiile.

Și-a pierdut capul după sudiste și le-a urmat în sud. Am băut la plecare. Am băut mult, la o petrecere în cartierul Leme, și am luat și niște pastile pe care ni le-a adus Sílvio. Voia să ne învețe să trăim. Când s-a luminat de ziuă, am fost dați afară, eu, Ribeiro, Neto, Ciro și Sílvio. Cinci păsări de noapte și o grămadă de pașachine. Sílvio a propus să dăm o raită pe la bârlogul lui. Am fost de acord. Și-a aruncat hainele de cum a intrat, a zis că îi era cald. Ciro s-a închis în dormitor cu argentiniana, el a știut întotdeauna ce să facă. Cred că Neto a plecat, iar Ribeiro nu știu încotro a luat-o. Rămăseserăm doar eu și Sílvio în chiloți, în sufragerie, plus fata pe care o adusesem eu, cea care rămăsese de la Neto și mulatra lui Sílvio, care, când m-am uitat, era agățată de el pe fotoliu. Celelalte două au venit peste mine fără măcar să mă întrebe dacă voiam, Ciro a început să geamă dincolo de perete, în timp ce argentiniana țipa: Mai repede, mai repede! Am dat un mare rateu. Una dintre fete, blonda din centrul țării, a încercat să schimbe situația, dar i-am dat niște bani și am trimis-o la plimbare. Sílvio a căzut de pe fotoliu cu bruneta și nu s-a mai ridicat. Ciro, la fel, trebuie să fi adormit, pentru că nu l-am mai auzit din dormitor. Am ieșit de acolo la unșpe dimineața, cu o migrenă îngrozitoare. Am băut o cafea neagră la patiserie și m-am brăbușit pe covorul din hol. N-am mai fost bun de nimic timp de douăzeci și una de ore.

Poate că Ciro și Sílvio făceau asta de obicei, dar eu nu. Aia a fost prima și ultima dată când am fost aproape de a participa la o orgie între prieteni. Orice prietenie masculină are o urmă de homosexualitate. Să te culci cu aceleași femei e ca și cum te-ai culca cu prietenii. În același spațiu, cu atât mai mult. Dar nu concep, nici în

glumă, nici la beție, nici la nimic, ideea de a-i săruta pe gură pe Neto, Sílvio, Ribeiro sau Ciro. Poate pe Ciro. Ciro, sigur. După patruzeci de ani, poftele se schimbă.

Treceau multe prin patul lui Ciro. Mai lipsea doar ca femeile să-și frece păsăricile de fața lui. Ciro a cunoscut-o pe Ruth la petrecerea lui Juliano și i-a intrat în cap că o să se însoare la biserică, cu tort, nașă, vâl și ghirlandă. A rămas fermecat de Ruth. Era, într-adevăr, frumoasă, deșteaptă și sexy. Ciro a crezut că marea dragoste îi deschidea porțile monogamiei.

În vreo zece ani, însurătoarea a pus capăt apetitului sexual al lui Ciro. Iar Ciro, fără chef de sex, nu mai era el. A fost cuprins de o dilemă teribilă, vorbea despre asta tot timpul, nu voia să o înșele pe Ruth pentru că știa că acela era un drum fără întoarcere, dar ea devenise mamă, soție, prietenă, soră, orice, mai puțin amantă.

Atunci a început să se certe cu ea, ceartă urâtă, din senin. Nu știu dacă a plănuit sau dacă a fost din disperare, dar Ciro, dintr-odată, a început să se enerveze din cauza unei fraze rostite, a unui pahar băut, a unui deodorant. Din nimic, își făcea bagajele și pleca trântind ușa. Ruth înnebunea, lipsea de la serviciu, slăbea, și el la fel. Cearta ținea o săptămână, el se întorcea și făceau dragoste de parcă abia s-ar fi cunoscut. Situația a mers așa câțiva ani, el s-a tot înfuriat, până când certurile s-au transformat într-o obișnuință și mai distrugătoare decât vechea rutină domestică. Prima dată s-a distrat cu Marta sau cu Cinira? Nu mai știu. S-a culcat cu una din ele sau cu amândouă, în fine, știu că după ce poarta a fost deschisă, Ciro s-a culcat cu jumătate din femeile din Rio de Janeiro în mai puțin de jumătate de an. Ruth era extenuată. Femeile trăiesc cu fantezia că iubirea adevărată